

Països Catalans, l'assignatura pendent de Tarradellas

Les transaccions de la transició

La transició va tenir un preu. La *reforma* davant de la somniada *ruptura*, la monarquia davant de la república, i al nostre país, la renúncia a la idea dels Països Catalans com a possible entitat política. Tarradellas hi va fer el seu paper, però no va ser l'únic.

La cosa que hagués volgut i no he pogut fer és reconciliar Catalunya amb València". Pocs dies abans d'abandonar la Presidència de la Generalitat, al mes de maig de 1980, Josep Tarradellas fa aquesta confessió davant d'alguns dels seus col·laboradors més íntims. Tarradellas reconeixia així que abandonava la Generalitat amb una assignatura pendent. **Oriol Bohigas**, arquitecte i regidor de Cultura a l'Ajuntament de Barcelona, ho expressava per a EL TEMPS (número 379) amb altres paraules: "A l'època d'en Tarradellas es va decidir deixar de parlar dels Països Catalans. Ell deia: 'no ens emboliquem que prou feina tenim'. A partir d'aquest moment tot el gran grup de l'oposició política catalanista que parlava dels Països Catalans no en va tornar a parlar mai més. Jo em pregunto si això va ser eficaç o negatiu. ¿A València ha provocat una reacció catalanista o anticatalanista? Penso que ha estat contraproduent a la vista dels resultats". L'anàlisi de Bohigas condueix directament a preguntar-se quins van ser els mecanismes de pressió i transacció entre partits que van *desactivar* el concepte de Països Catalans convertint-los, com algú ha dit, en un mort sense certificat de defunció. I a preguntar-se, també, quina responsabilitat va tenir Tarradellas en aquesta defunció.

PRAGMATISME

La qüestió dels Països Catalans ja havia estat present a les

primeres reunions de l'Assemblea de Catalunya, l'any 1971. La necessitat d'elaborar un programa de punts bàsics de consens entre tots els col·lectius representats a l'Assemblea va ser el principal obstacle per la inclusió del concepte de

Països Catalans dins de la plataforma reivindicativa. "L'Assemblea havia de ser un ens pragmàtic, de consens, i el tema dels Països Catalans creava problemes. Per això no es va assumir, malgrat que molta gent de l'Assemblea n'era favorable", recorda **Josep Benet**, promotor de l'Assemblea i posteriorment escollit senador per l'Entesa dels Catalans. **Jordi Carbonell**, un altre dels promotors de l'organisme antifranquista, ho confirma: "Les assemblees territorials, els intel·lectuals i molts dels partits polítics presents a l'Assemblea eren clarament favorables a l'articulació política dels Països Catalans".

Uns posicionaments que no agradaven Tarradellas. El president, des del seu exili a Saint-Martin-le-Beau, ja ho havia deixat clar en algunes cartes privades enviades a Catalunya. En una d'aquestes cartes, reproduïda per *La Premsa* el 3 de desembre de 1969, Tarradellas es referia despectivament al País Valencià i les Illes com a "països on existeixen minories de parla catalana", i desqualificava els intents d'Onium Cultural i altres organitzacions de voler intervenir-hi culturalment i políticament.

"Tarradellas desconeixia el problema —opina l'historiador **Josep Maria Solé i Sabaté**— perquè desconeixia el concepte mateix de Països Catalans". Segons l'historiador, "Tarradellas era un home de poca lectura i poca cultura, i per aquest motiu li faltava informació sobre la

Suárez rep Tarradellas a Madrid. Més tard vindria el rei.

AHXXIU

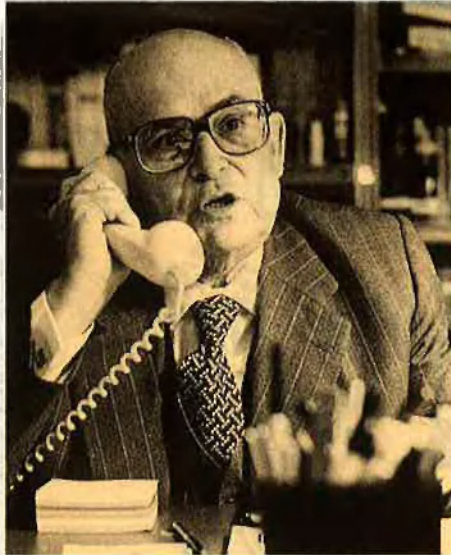
complexitat del concepte de Països Catalans, introduït l'any 1962 i que havia tingut especial èxit en cercles intel·lectuals".

Malgrat aquesta diferència de punts de vista, el concepte de Països Catalans no va ser mai un motiu d'enfrontament entre Tarradellas i l'Assemblea. En aquest sentit hi va ajudar el fet que l'Assemblea mai no arribés a assumir com a pròpia la reivindicació dels Països Catalans. Les divergències —profundes— del president amb l'Assemblea eren a causa de les diferents concepcions que havia de tenir la institució de la Generalitat a l'exili.

El 17 de desembre de 1975 es constitueix clandestinament el Consell de Forces Polítiques de Catalunya (CFPC). Aquest organisme estava integrat exclusivament per partits polítics, a diferència de l'Assemblea de Catalunya, que donava joc a sindicats, associacions de veïns, intel·lectuals independents i altres col·lectius. La primera reunió del CFPC representa un colp mortal per a la continuïtat del concepte de Països Catalans, si més no com a reivindicació compartida per la pràctica totalitat dels partits polítics del Principat. En el moment de redactar la primera declaració pública del Consell, es produeixen tres punts de conflicte: les referències al rei, a la *ruptura* (concepte oposat al de *reforma*) i als Països Catalans.

Per la via dels fets, el problema dels Països Catalans passava a formar part del paquet de les grans renúncies de la transició, situat al mateix nivell que l'acceptació acrítica de la monarquia i la renúncia a la ruptura democràtica. Pel que fa al rei, és Unió Democràtica de Catalunya qui imposa el seu veto i aconsegueix que s'eliminin del comunicat final les crítiques a la institució monàrquica. En quant a la paraula "ruptura", l'Esquerra Democràtica de **Trias Fargas** exerceix el seu dret de veto i el concepte desapareix del text. La supressió del mot "Països Catalans" és ocasionada per la bel·ligerància del PSUC. El partit comunista estava representat al Consell per **Antoni Gutiérrez** —el *Guti*—, **Solé Barberà** i **Pere Ardiaca**. Dels tres, només el Guti és viu i es manté actiu al Parlament d'Estrasburg com a eurodiputat. La intervenció del PSUC fa que es busquin fórmules semàntiques més abstractes.

La postura del PSUC responia a l'acti-

"¿Sap què li dic, Attard? ¡Països Catalans a lotre el camp!" (Josep Tarradellas) ARXIU

Tarradellas arriba, els Països Catalans se'n van. ARXIU

Albinyana, una trobada secreta amb Tarradellas. ARXIU

tud que els comunistes havien mantingut dins de l'Assemblea de Catalunya, on es van destacar des d'un primer moment com un dels partits més refractaris a acceptar mecanismes de coordinació entre els diferents organismes democràtics dels Països Catalans. Destacats membres de l'Assemblea de Catalunya consultats han coincidit a assenyalar el *Guti* com un element especialment contrari a les esmentades fórmules de coordinació.

El fet és, però, que els altres partits presents a la primera reunió del Consell de Forces Polítiques cedeixen davant el veto del PSUC. En aquells moments, tant la Convergència Democràtica de Catalunya de Pujol i Roca com el Partit Socialista de Catalunya d'Ernest Lluch i Joan Raventós defensaven en els seus documents teòrics l'espai de Països Catalans com a comunitat nacional.

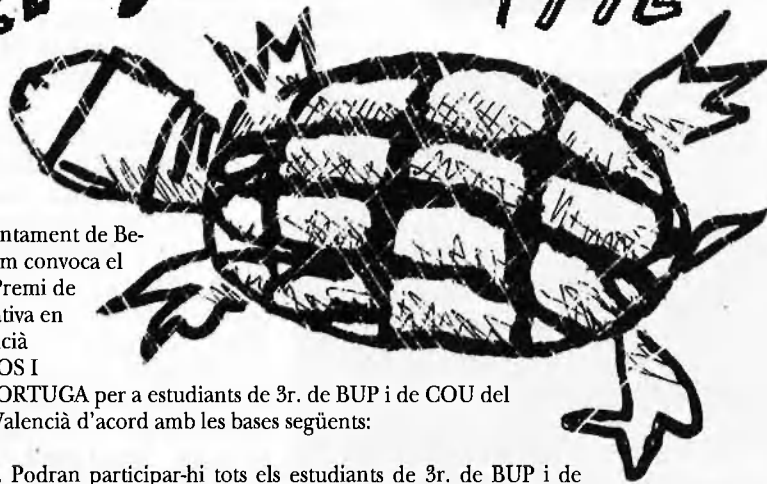
Deu dies després de la primera reunió del CFPC, **Heribert Barrera** i **Jaume Casanovas** visiten el president Tarradellas a Saint-Martin-le-Beau per informar-lo de la primera reunió del Consell i lliurar-li el comunicat final. Tarradellas ho explica en un llibre de memòries anys després, destacant amb satisfacció que el Consell havia deixat de banda "qüestions com la forma monàrquica o l'expressió Països Catalans".

Després del veto comunista dins del Consell de Forces Polítiques, l'última oportunitat de posar en joc els Països Catalans com a possible realitat política era amb motiu de la trobada, al monestir mallorquí de Cura, dels diferents organismes d'oposició democràtica dels Països Catalans. La reunió es produeix el 31 de gener de 1976, i hi són presents l'Assemblea de Catalunya, el Consell de Forces Polítiques de Catalunya, el Consell de Forces Polítiques del País Valencià, la Taula de Forces Polítiques i Sindicals del País Valencià i diversos grups d'oposició de les Illes.

"Cura representa un moment molt àlgid de les relacions entre els organismes democràtics dels Països Catalans —opina **Rafael Ribó**, llavors integrant de l'Assemblea i avui president de la Federació Iniciativa per Catalunya— i va ser una expressió gràfica de la intencionalitat de Països Catalans". Josep Benet és l'encarregat de fer el discurs inaugural de la trobada, però l'expressió Països Catalans no

VIII PREMI DE NARRATIVA EN VALENCIÀ

EL GOS I LA TORTUGA 1992

L'Ajuntament de Benidorm convoca el VIII Premi de Narrativa en Valencià
EL GOS I

LA TORTUGA per a estudiants de 3r. de BUP i de COU del País Valencià d'acord amb les bases següents:

1. Podran participar-hi tots els estudiants de 3r. de BUP i de COU de qualsevol centre públic o privat del País Valencià.
2. Les obres hauran d'estar escrites en valencià i presentar una extensió de cinc folis com a mínim i de quinze com a màxim, escrits a màquina, a doble espai i a una cara. Només s'admetrà la presentació d'una obra per persona.
3. Cal que les obres siguin originals i inèdites i poden tractar-se de contes, diaris, memòries, relats de viatge, cartes, etc.
4. Els originals s'hauran de presentar quadruplicats, amb una correcta presentació i enquadernació, firmats i acompanyats d'una fitxa en la qual figure el nom i els cognoms de l'autor, l'adreça i el telèfon; el nom, l'adreça i el telèfon del centre on estudia i un document —fotocòpia del carnet escolar o de la matrícula o bé un certificat de la secretaria del centre— que acredite que en el curs 1991-92 està cursant els estudis de 3r. de BUP o de COU.
5. Els originals hauran d'estar en poder de l'Ajuntament de Benidorm entre l'1 i el 30 d'abril de 1992.
6. Es concediran deu premis: un primer de 60.000 pessetes, un segon de 50.000, un tercer de 45.000, un quart de 40.000, un cinquè de 35.000, un sisè de 30.000, un setè de 25.000, un vuitè de 20.000, un novè de 15.000 i un desè de 10.000 pessetes. El jurat es reserva el dret de poder declarar-los deserts.
7. ...

Per a qualsevol consulta:
AJUNTAMENT DE BENIDORM
Departament de Cultura
96/680 17 00 i 680 15 01
03500 BENIDORM

es fa explícita. "No totes les forces presents a Cura estaven d'acord en aquest tema, i vaig haver de fer un discurs ple de referències implícites", recorda Benet. La millor prova de la falta d'unanimitat és que la trobada de Cura és la primera i última d'aquesta naturalesa. L'Assemblea de Catalunya entra immediatament en crisi i els esforços unitaris s'esvaeixen.

Tarradellas també va criticar la reunió de Cura. Uns anys després va escriure: "No vaig fer cap comentari públic sobre aquesta trobada, amb la qual no estava d'acord. Mai no he estat partidari de la política dita de Països Catalans, de la vinculació nacionalista de Catalunya amb el País Valencià i amb les Illes. Des d'un punt de vista polític aquest lligam no té cap base (...) Els problemes de cadascuna de les parts són diferents i difícilment transferibles". I més endavant: "El CFPC (...) no podia assumir les vel·leïtats d'un pancatalanisme que no representava cap avantatge per als interessos de Catalunya".

Aquest atac frontal a l'esperit de la Trobada de Cura contrasta fortament amb les declaracions del mateix Tarradellas publicades al diari *El Correo Catalán* el dia 19 d'agost de 1976, set mesos escassos després de la reunió de Cura. Deia Tarradellas: "Em sembla molt bé el manteniment de relacions amistoses amb les nacionalitats de l'estat però la nostra particular simpatia, amistat i confiança penso que han de ser amb germans del País Valencià i les Illes". Aquestes aparents contradiccions són fàcils d'explicar, segons Josep Benet: "Tarradellas deia les coses depenent del moment en què parlava i amb qui parlava. Enganyava tothom". En aquest sentit, Benet esmenta unes declaracions realitzades per Tarradellas a Montevideo amb ocasió d'un viatge per terres sud-americanes l'any 1958: "Nosaltres entenem que Països Catalans són també València i Balears". I per acabar amb la seqüència de declaracions contradictòries, les realitzades en un entrevista concedida a *Cambio 16* poc abans de morir. Pregunta: "¿Creu en els Països Catalans?". Resposta: "Això és fer sidral".

EL RETORN

El 23 d'octubre de 1977 Josep Tarradellas arriba a Barcelona, després de trenta anys d'exili, com a president de la Generalitat de Catalunya.

Després del cèlebre "Ja sóc aquí", el president Tarradellas tardarà un any a fixar la seva vista més enllà de la Sènia. El mes

Antoni Gutiérrez el Guti, i Ernest Lluch, responsabilitats directes.

ARXIU

de setembre de 1978 **Xavier Aguirre** (UCD), conseller d'Economia i Hisenda del Consell Pre-Autonòmic del País Valencià, publica un article a *La Vanguardia* titulat "Un proyecto para la cooperación". En aquell moment les tensions a València entre catalanistes i *blaveros* ja han pres gran virulència, i l'article d'Aguirre constitueix un intent de racionalització. Aguirre afirmava: "Tan impossible és avui la hipotètica federació de Balears, Catalunya i País Valencià, com inevitable la cooperació en el terreny cultural i econòmic". Tarradellas es mostra interessat a entrevistar-se amb Aguirre. La reunió la preparen **Ernest Sena**, llavors director general d'Economia del Consell del País Valencià i avui director general de l'Institut Català de Finances, i **Josep Maria Bricall**, conseller d'Economia del govern Tarradellas i actualment rector de la Universitat de Barcelona. El sopar es realitzaria a la Casa dels Canonges de la Generalitat el dia 26 d'octubre de 1978. "Vint-i-quatre hores abans del dia previst —recorda Ernest Sena— Emilio Attard, llavors president de la UCD al País Valencià, es va assabentar de l'entrevista que preparàvem i es va autoconvidar". Aquest fet, segons Sena, va afectar les característiques de l'entrevista. "En un primer moment el sopar estava previst que fos discret i confidencial —afirma Sena—. La presència d'Attard va desvirtuar la naturalesa del contacte".

La versió d'Attard és sensiblement diferent: "Jo havia conegut Tarradellas en un sopar a Madrid, en què vam parlar de te-

mes d'estat, relacionats amb la meua funció com a president de la Comissió d'Assumptes Constitucionals i Llibertats. Em va semblar un home extraordinari. Posteriorment ell em va convidar a visitar-lo a Barcelona. Vaig acudir-hi acompanyat de Xavier Aguirre i vam estar conversant llargament mentre sopàvem".

Emilio Attard va expressar aquella nit al president Tarradellas la seva opinió sobre la idea de Països Catalans. "Li vaig dir que això dels Països Catalans a València pertorbava perquè implicava un component de colonialisme i dependència. Tarradellas em va contestar: ¿Sap què li dic, Attard? ¡Països Catalans a fotre el camp!".

Dos dies després, el 28 d'octubre, Attard i Aguirre convocaven una conferència de premsa a València per informar dels seus contactes amb Tarradellas. Attard declarava: "Crèiem i creiem que per acabar d'una vegada amb el cacarejat catalanisme, el millor és emprendre el camí més recte i sense complexes". La reunió havia servit de molt, i no precisament en el sentit que es pretenia en un primer moment: era la primera vegada que Tarradellas expressava oficialment a dirigents polítics valencians el seu desinterès en la fórmula Països Catalans. La posició institucional de la Generalitat respecte al tema quedava definitivament marcada, si és que no ho estava d'abans.

ALTRES CONTACTES

El 24 de novembre de 1978 se celebra-

va a Múrcia l'acte oficial de constitució del Consejo Regional Murciano. Hi van acudir els presidents de totes les autonomies i pre-autonomies. L'acte de Múrcia va ser aprofitat per a organitzar una entrevista discreta entre Tarradellas i Josep Lluís Albinyana, president del Consell Pre-Autonòmic del País Valencià. Els dos presidents van estar conversant durant gairebé quatre hores però paradoxalment no van tractar temes que afectessin les relacions entre les dues comunitats. Albinyana ho justifica així: "L'entrevista tenia un context d'estat espanyol, perquè es realitzava a Múrcia en el marc d'una trobada de presidents de totes les autonomies. Vam tractar assumptes generals d'estat sense entrar en el tema dels Països Catalans. Em va semblar un polític extraordinàriament format".

El segon i últim contacte personal entre Tarradellas i Albinyana es produeix set mesos després, el 13 de juny de 1979, a la població castellonenca de Morella, amb motiu de les festes del Corpus. Albinyana en guarda molt bon record, però es manté molt hermètic pel que fa als continguts. "Tarradellas es va mostrar en aquesta segona entrevista com un home extraordinàriament lúcid envers el País Valencià. Estava correctament informat sobre la nostra situació i em va demostrar una solidaritat sorprenent. Crec que en aquest tema s'ha comès una injustícia amb Tarradellas".

Eduard Voltas